

Disciplinary Liability of Judges in France and Germany

Seyed Naser Soltani^{*1} *Mohammad Soltani*²

1. Assistant Professor, Department of Public Law, Faculty of law, college of farabi, University of Tehran, Tehran, Iran.

*. **Corresponding Author:** Email: naser.soltani@ut.ac.ir

2. Master of Law, Faculty of Law, University of Qom, Qom, Iran.
Email: behrangalborz@gmail.com

S.D.I.L.
The SD Institute of Law
Research & Study

Publisher:
Shahr-e- Danesh
Research And Study
Institute of Law

Article Type:
Original Research

DOI:
10.48300/JLR.2021.140177

Received:
2 November 2020

Accepted:
20 February 2021

Published:
11 December 2021

A B S T R A C T

Because of their position and power regarding soul, property, and honor of people, the conduct of judges has crucial or fatal effect on the life of clients of courts. Therefore, some threats and issues threaten the position of judges. Moreover, the personal conduct of judges can influence the entire judicial system and monitoring their conduct is therefore an unavoidable course of action. With respect to the difficulties and increasing complexity of judgment, some working groups in Judicial Branch and High Disciplinary Court of Judges in the studies countries have been established to investigate the number and nature of faults and reports of regulatory bodies and to take further measures including in-service trainings for judges in order to avoid and control the offences, and teach the ability to overcome the

Copyright & Creative Commons:

© The Author(s). 2021 Open Access. This article is licensed under a Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

problems and failures. Hence, every judicial system is supposed to utilize precise investigations and experiences of other countries to achieve the desired objectives of judicial branch, and to provide opportunities and strategies for correction of professional conduct of judges. In the studied countries, a set of ethical codes for judges is provided in which principles are defined and clarified on which the judges should rely on. Precise and detailed monitoring of commercial and economic activities of judges are ordained which are not noticed in Iranian Judicial System, and the nature of social and economic transitions of Iranian society urges ordaining such regularities, whereas in the law of monitoring the conduct of judges in Iran which is ratified in the recent years, such aspects of this issue has not been the concern of Iranian legislators.

Keywords: disciplinary liability, disciplinary fault, the code of conduct of judges, judicial ethics, judicial dignity.

Funding: This article is funded by the Judiciary Research Institute.

Author contributions:

Seyed Naser Soltani: Conceptualization, Methodology, Software, Validation, Formal Analysis, Investigation, Resources, Data Curation, Writing - Original Draft, Writing - Review & Editing, Visualization, Supervision, Project Administration, Funding Acquisition.

Mohammad Soltani: Investigation, Resources, Data Curation, Writing - Original Draft.

Acknowledgements: The authors would like to thank The Judiciary Research Institute for their cooperation in preparing and writing this research.

Competing interests: The authors declare that they have no competing interests.

Citation:

Soltani, Seyed Naser & Mohammad Soltani “Disciplinary Liability of Judges in France and Germany” *Journal of Legal Research* 20, no. 47 (December 11, 2021): 111-142.

Extended Abstract

Because of their position and power regarding soul, property, and honor of people, the conduct of judges has crucial or fatal effect on the life of clients of courts. Therefore, some threats and issues threaten the position of judges. Moreover, the personal conduct of judges can influence the entire judicial system and monitoring their conduct is therefore an unavoidable course of action. With respect to the difficulties and increasing complexity of judgment, some working groups in Judicial Branch and High Disciplinary Court of Judges in the studied countries have been established to investigate the number and nature of faults and reports of regulatory bodies and to take further measures including in-service trainings for judges in order to avoid and control the offences, and teach the ability to overcome the problems and failures. Hence, every judicial system is supposed to utilize precise investigations and experiences of other countries to achieve the desired objectives of judicial branch, and to provide opportunities and strategies for correction of professional conduct of judges. In the studied countries, a set of ethical codes for judges is provided in which principles are defined and clarified on which the judges should rely on. Precise and detailed monitoring of commercial and economic activities of judges are ordained which are not noticed in Iranian Judicial System, and the nature of social and economic transitions of Iranian society urges ordaining such regularities, whereas in the law of monitoring the conduct of judges in Iran which is ratified in the recent years, such aspects of this issue has not been the concern of Iranian legislators.

Therefore, some threats and issues threaten the position of judges. Moreover, the personal conduct of judges can influence the entire judicial system and monitoring their conduct is therefore an unavoidable course of action. With respect to the difficulties and increasing complexity of judgment, some working groups in Judicial Branch and High Disciplinary Court of Judges in the studied countries have been established to investigate the number and nature of faults and reports of regulatory bodies and to take further measures including in-service trainings for judges in order to avoid and control the offences, and teach the ability to overcome the problems and failures. Hence, every judicial system is supposed to utilize precise investigations and experiences of other countries to achieve the desired objectives of judicial branch, and to provide opportunities and strategies for correction of professional

conduct of judges. In the studied countries, a set of ethical codes for judges is provided in which principles are defined and clarified on which the judges should rely on. Precise and detailed monitoring of commercial and economic activities of judges are ordained which are not noticed in Iranian Judicial System, and the nature of social and economic transitions of Iranian society urges ordaining such regularities, whereas in the law of monitoring the conduct of judges in Iran which is ratified in the recent years, such aspects of this issue has not been the concern of Iranian legislators.

Moreover, the personal conduct of judges can influence the entire judicial system and monitoring their conduct is therefore an unavoidable course of action. With respect to the difficulties and increasing complexity of judgment, some working groups in Judicial Branch and High Disciplinary Court of Judges in the studies countries have been established to investigate the number and nature of faults and reports of regulatory bodies and to take further measures including in-service trainings for judges in order to avoid and control the offences, and teach the ability to overcome the problems and failures. Hence, every judicial system is supposed to utilize precise investigations and experiences of other countries to achieve the desired objectives of judicial branch, and to provide opportunities and strategies for correction of professional conduct of judges. In the studied countries, a set of ethical codes for judges is provided in which principles are defined and clarified on which the judges should rely on. Precise and detailed monitoring of commercial and economic activities of judges are ordained which are not noticed in Iranian Judicial System, and the nature of social and economic transitions of Iranian society urges ordaining such regularities, whereas in the law of monitoring the conduct of judges in Iran which is ratified in the recent years, such aspects of this issue has not been the concern of Iranian legislators.

مسئولیت انضباطی قضات در فرانسه و آلمان

سید ناصر سلطانی*^۱ محمد سلطانی^۲

۱. استادیار، گروه حقوق عمومی، دانشکده حقوق، دانشکدگان فارابی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول: Email: naser.soltani@ut.ac.ir

۲. کارشناسی حقوق، دانشکده حقوق، دانشگاه قم، قم، ایران.

Email: behrangalborz@gmail.com

چکیده:

رفتار قضات به دلیل مورد جایگاه و قدرتی که درباره جان و مال و عرض و ناموس شهروندان دارند آثار سرنوشت‌ساز یا سرنوشت‌سوزی بر زندگی مراجعان به دادگاه‌ها دارد. به همین دلیل آسیب‌ها و خطراتی جایگاه قضاوت را تهدید می‌کند. به‌علاوه رفتار فردی قضات می‌تواند، کل نظام قضایی را متأثر کند و لذا از این جهت نیز نظارت بر رفتار قضات ضرورت‌گریزناپذیری است. با توجه به دشواری‌های قضاوت و پیچیدگی‌های روزافزون آن کارگروه‌هایی در قوه قضاییه و دادگاه عالی انتظامی قضات کشورهای موضوع تحقیق، تشکیل شده که با بررسی فراوانی و ماهیت تخلفات و گزارش نهادهای نظارتی، تدابیر مختلفی من جمله آموزش‌های ضمن خدمت برای قضات پیش‌بینی می‌کنند تا ضمن پیشگیری و مهار این تخلفات، توانایی چیره‌شده بر این مشکلات و

کپی‌رایت و مجوز دسترسی آزاد:

کپی‌رایت مقاله در مجله پژوهش‌های حقوقی نزد نویسنده (ها) حفظ می‌شود. کلیه مقالاتی که در مجله پژوهش‌های حقوقی منتشر می‌شوند با دسترسی آزاد هستند. مقالات تحت شرایط مجوز 4.0 Creative Commons Attribution Non-Commercial License منتشر می‌شوند که اجازه استفاده، توزیع و تولید مثل در هر رسانه‌ای را می‌دهد، به شرط آنکه به مقاله استناد شود. جهت اطلاعات بیشتر می‌توانید به صفحه سیاست‌های دسترسی آزاد [تشریح](#) مراجعه کنید.

پژوهش‌های حقوقی

نوع مقاله:

پژوهشی

DOI:

10.48300/JLR.2021.140177

تاریخ دریافت:

۱۲ آبان ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش:

۲ اسفند ۱۳۹۹

تاریخ انتشار:

۲۰ آذر ۱۴۰۰

نارسایی‌ها را آموزش بدهند و بدین ترتیب هر نظام قضایی برای دستیابی قوه قضاییه خود به رسالت‌های مورد نظر، با بهره‌گیری از بررسی‌های دقیق انجام‌شده و استفاده از تجربیات سایر کشورها، فرصت‌ها و راهکارهایی را جهت اصلاح رفتارهای حرفه‌ای قضات طراحی می‌کنند. در کشورهای موضوع مطالعه، مجموعه کد اخلاقی قضات وجود دارد که در این مجموعه‌ها، اصولی تعریف و تبیین شده که قضات می‌بایست در کار قضاوت به آنها پایبند باشند. مقررات دقیق و مفصلی درباره فعالیت‌های تجاری و اقتصادی قضات وضع شده که در نظام قضایی ما هیچ نشانه‌ای از آن نیست حال آنکه ماهیت تحولات اجتماعی و اقتصادی جامعه ایران ایجاب می‌کند چنین قوانینی وضع شوند؛ درحالی‌که در قانون نظارت بر رفتار قضات که در سال‌های اخیر تصویب شده، چنین جوهی از مسئله مورد توجه قانونگذار ایرانی نبوده است.

کلیدواژه‌ها:

مسئولیت انضباطی، تخلف انضباطی، کدهای رفتاری قضات، اخلاق قضایی، شأن قضایی

حامی مالی:

این مقاله از حمایت مالی پژوهشگاه قوه قضاییه برخوردار است.

مشارکت نویسندگان:

سید ناصر سلطانی: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، استفاده از نرم‌افزار، اعتبار سنجی، تحلیل، تحقیق و بررسی، منابع، نظارت بر داده‌ها، نوشتن - پیش‌نویس اصلی، نوشتن - بررسی و ویرایش، تصویرسازی، نظارت، مدیریت پروژه، جذب بودجه محمد سلطانی: تحقیق و بررسی، منابع، نظارت بر داده‌ها، نوشتن - پیش‌نویس اصلی.

سپاسگزاری و قدردانی:

بدین وسیله از پژوهشگاه قوه قضاییه بابت همکاری در تهیه و نگارش این پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

تعارض منافع:

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

استناددهی:

سلطانی، سید ناصر و محمد سلطانی «مسئولیت انضباطی قضات در فرانسه و آلمان». مجله پژوهش‌های حقوقی ۲۰، ش. ۴۷ (۲۰ آذر ۱۴۰۰): ۱۱۱-۱۴۲.

«... ثم اکثر تعاهد قضائه» نهج البلاغه، نامه ۵۳

از قضاات خود و نحوه کار آنها
بسیار خبر گیر و بر عملکرد آنها
نظارت کن^۱

«باید که احوال قاضیان
مملکت یکان یکان بدانند...»
سیاست‌نامه نظام‌الملک، فصل
ششم^۲.

مقدمه

نظارت بر رفتار قضاات سابقه تاریخی مهمی در نظام‌های قضایی دارد. در ایران دوره هخامنشیان، ساسانیان و دوره اسلامی نمونه‌ها و اسناد مهمی درباره آن وجود دارد.^۳ از بدو تأسیس عدلیه جدید در ایران نیز به مقررات انضباطی قضاات توجه شده و این مقررات در چندین مرحله تغییر و تحول یافته تا حدی که گاهی تشخیص قانون حاکم در میان مقررات گوناگون به‌سادگی ممکن نبوده و همین امر یکی از اسبابی بود که در سال‌های اخیر منتهی به تصویب مقررات انضباطی جدید شد.^۴ قضاات به دلیل جایگاه و قدرتی که درباره جان و مال و عرض و ناموس شهروندان دارند تصمیمات و رفتارشان آثار مهمی بر زندگی مراجعان دادگاه‌ها دارد.^۵ به همین دلیل نیز در معرض آسیب‌ها و خطراتی هستند. از سوی دیگر رفتار فردی قضاات می‌تواند کل نظام قضایی را تحت تأثیر قرار دهد و لذا از این جهت نیز نظارت بر رفتار قضاات موجهات بیشتری می‌یابد. امروزه با گسترش ارتباطات و شبکه‌های اجتماعی میزان و کیفیات این مقررات انضباطی بیشتر شده و به حوزه‌های جدیدی نیز کشیده شده است و برخی از کشورهای موضوع مطالعه در این تحقیق حتی مقررات انضباطی برای حضور قضاات در شبکه‌های اجتماعی تعیین کرده‌اند تا ضمن حفظ اصول رفتاری و اخلاقی، آنان را از آسیب‌های احتمالی محافظت کند. نظارت بر رفتار قضاات لازمه تحقق دادرسی

۱. حسین انصاریان، مترجم، نهج‌البلاغه (تهران: انتشارات پیام آزادی، ۱۳۷۹). محمد دشتی این جمله را چنین ترجمه کرده‌است: «پس از انتخاب قاضی، هر چه بیشتر در قضاوت‌های او ببیندیش»، محمد دشتی، نهج‌البلاغه (قم: مشهور، ۱۳۸۰)، ۵۷۷-۵۷۶.

۲. خواجه نظام‌الملک، سیاست‌نامه با تصحیح مجدد و تعلیقات و مقدمه به کوشش مرتضی مدرس (تهران: زوار، ۱۳۳۷)، ۴۷.

۳. امیرحسین جهاننگلو، «قضا و دادرسی در زمان مغول»، مجله کانون وکلا ۴۰(۱۳۳۲)، ۸۱-۱۰۴؛ علی حجتی کرمانی، سیر قضاوت در ادوار مختلف تاریخ (تهران: انتشارات آوند دانش، ۱۳۷۹)، ۸۰-۹۱؛ مرتضی راوندی، سیر قانون و دادگستری در ایران (تهران: نشر چشمه، ۱۳۶۸)؛ محمدحسین ساکت، نهاد دادرسی در اسلام (مشهد، آستان قدس رضوی، ۱۳۶۵)؛ محمد محیط طباطبایی، «دادگستری در ایران از صدر اسلام تا آغاز مشروطیت»، مجله کانون وکلا ۱۱۹(۱۳۵۱).

۴. جواد طهماسبی، «فرایند نظارت انتظامی بر رفتار قضاات»، مجله حقوقی دادگستری ۷۶(۱۳۹۰)، ۲۱۱.

۵. خواجه نظام‌الملک فصل ششم سیاست‌نامه را به این موضوع اختصاص داده است: «اندر قاضیان ... و چگونگی رونق کار ایشان و ظلم ایشان»: در آغاز این فصل می‌نویسد: «باید که احوال قاضیان مملکت یکان یکان بدانند ... این کار مهم و نازکست از بهر آنکه اینها بر خون‌ها و مال‌های مسلمانان مسلطند.» خواجه نظام‌الملک، پیشین، ۴۷.

عادلانه است اما این نظارت باید با احترام به استقلال قاضی و همچنین رعایت حریم خصوصی وی باشد.^۶

با توسعه نقش دادگاه‌ها در حیات اجتماعی و گسترش ناهنجاری‌های اجتماعی در حوزه قضایی، بازاندیشی و بازبینی مقررات حاکم بر رفتار قضات در ایران نیز در دستور کار قرار گرفت و در سال ۱۳۹۰ قانون نظارت بر رفتار قضات و در سال ۱۳۹۲ آیین‌نامه اجرایی آن تصویب شد تا بتواند پاسخگوی تغییرات و اقتضائات نظام قضایی کارآمد باشد. با توجه به گستردگی و تنوع تخلفات، مقررات جدیدی لازم بود تا به شرایط و تخلفات مختلف پاسخ‌های مناسب بدهد و تخلفات مختلف را ذیل عنوان واحدی نیاورد و اصل تناسب میان تخلف و مجازات انضباطی را رعایت کند. مطالعه تطبیقی مقررات انضباطی قضات در کشورهای دیگر می‌تواند سنجه و معیاری برای مقایسه کارآمدی مقررات ایران با کشورهای دیگر فراهم کند تا امکان گفت‌وگویی میان تجارب مختلف در رسیدگی به تخلفات انضباطی قضات فراهم شود.

حقوق انضباطی شاخه‌ای از علم حقوق است که قواعد حاکم بر مجازات تخلفات کارکنان یک نهاد را - که جایگاه و شأن واحدی دارند - بررسی می‌کند. حقوق انضباطی مشتمل بر چهار عنصر است: ۱- مجموعه‌ای از مجازات انضباطی که از پیش تعیین شده است ۲- وجود یک تخلف انضباطی ۳- نهاد اعمال‌کننده مجازات انضباطی ۴- آیین رسیدگی به تخلف انضباطی

حقوق انضباطی در کنار سایر شاخه‌های حقوقی با سابقه، شاخه‌ای نوظهور است که ذیل حقوق عمومی، خاصه حقوق اداری قرار می‌گیرد و به ارزیابی عملکرد کارکنان دولت و شفافیت عملکردشان می‌پردازد؛ اما این شاخه از حقوق عناصری از حقوق خصوصی و حقوق کیفری را در خود جای داده است. در حقوق انضباطی معنای تخلف انضباطی و حدود و ثغور آن و کیفیت و نوع برخورد با این دست از تخلفات به تفصیل بررسی می‌شود. بر اساس قوانین و مقررات انضباطی، چنانچه کارکنان سازمان‌های دولتی عامدانه وظایف و مسئولیت‌های خویش را انجام ندهد و یا به طریقی به آنها آسیب برسانند، در این صورت مرتکب تخلفی انضباطی شده‌اند، تخلفاتی که پیامدهایی انضباطی به دنبال خواهد داشت.

حقوق انضباطی می‌بایست اصول و موازین حقوق دفاعی متهم را محترم شمارد؛ بنابراین شخص در معرض اتهام تخلف می‌بایست از تخلفی که به او منتسب شده مطلع شود و عموماً برای بیان دفاعیاتش، اعم از دفاع کتبی یا شفاهی، به جلسه رسیدگی دعوت شود. به علاوه اغلب آیین‌های رسیدگی به تخلفات انضباطی پیش‌بینی کرده‌اند که فرد در معرض اتهام تخلف بتواند به وسیله وکیل، همکار یا یکی از اعضای خانواده‌اش همراهی شود. در نهایت رأی نهاد رسیدگی‌کننده به تخلف انضباطی می‌بایست مستند و مستدل باشد.

باید توجه داشت که حقوق انضباطی، حقوق جزا نیست و هدف مجازات در این دو شاخه از حقوق یکسان نیست. آنچنان که رایج است هدف در حقوق جزا، می‌تواند نقش بازدارندگی برای مجرم،

تأدیّب بزه‌کار و تشفی خاطر بزه‌دیده باشد درحالی‌که مجازات در حقوق انضباطی با هدف اصلی حفظ و اجرای صحیح وظایف شغلی اعمال می‌شوند. این بدان معنا می‌تواند باشد که؛ ۱- تخلفات انضباطی تابع میزان و معیارهای حقوق جزا نیست. به عبارتی کیفیت برخورد با قضات و سایر کارمندان دولتی متخلف از مقررات انضباطی را تنها اصول حقوق انضباطی و قوانین مرتبط با این حقوق می‌توانند تعیین کنند نه قانون جزا ۲- کارمندان متخلف باید در نظر داشته باشند که در کنار تنبیهات انضباطی ممکن است مجازات حقوق جزا نیز اضافه گردد؛ البته این به معنای تخلف از قاعده منع دو مجازات برای یک عمل نیست که طبق ماده ۱۰۳ قانون اساسی آلمان منع شده، چراکه حقوق جزا و حقوق انضباطی دو حقوق مجزا با اهداف و رویکردهای متفاوتی نسبت به تخلف انضباطی و فعل مجرمانه هستند.

در این تحقیق تجربه دو کشور عضو نظام حقوقی نوشته، به دلیل سابقه، کارآمدی و تغییر و تحولات قانونی اخیر، بررسی شده است. علت انتخاب کشورهای حقوق نوشته در این تحقیق به دلیل هم‌خانواده بودن این کشورها با نظام حقوقی ایران و از سوی دیگر وقوع تحولات قانونی اخیر در نظام مسئولیت انضباطی آنها بوده است. باوجوداین شایسته است در ادامه این تحقیق و برای تکمیل آن پژوهشگران علاقه‌مند نظام مسئولیت انضباطی قضات در کشورهای دیگر را هم مطالعه کنند؛ کشورهایی که به‌عنوان رقیب ایران در سند چشم‌انداز توسعه معرفی شده‌اند و نظام قضایی کارآمدی دارند. آگاهی ما از کشورهای اخیر اغلب سطحی و همراه با پیش‌داوری است. یکی از اشکالات و موانع مهم پژوهش درباره این کشورها فقدان منابع کافی و در دسترس است.

بررسی این موضوع در نظام‌های حقوق نوشته که با نظام حقوقی ایران هم‌خانواده هستند اولویت دارد چراکه در وجوه مختلف با این گروه اشتراکاتی دارد و پیگیری تحولات آن می‌تواند در شناخت نقاط قوت و ضعف و تکامل و اصلاح نظام حقوقی مسئولیت انضباطی مؤثر باشد.

۱- مسئولیت انضباطی قضات در فرانسه

نظام حقوقی حاکم بر مسئولیت انضباطی قضات در فرانسه صرف‌نظر از پیوندهای تاریخی که با این موضوع و کل نظام حقوقی ایران دارد؛ در سال‌های اخیر با تحولات و فراز و نشیب‌هایی همراه بوده و چنین به‌نظر می‌رسد که برخی از مسائل انضباطی قضات در ایران و فرانسه مشابهت‌هایی دارند؛ بنابراین مطالعه این تحولات و راه‌حل‌ها می‌تواند به یافتن راه و روشی مؤثر برای مواجهه با مسائل جدید انضباطی قضات به کار آید.

۱-۱- تحولات تاریخی

اولین اشاره به رعایت انضباط قضایی در فرانسه، در دستورالعمل^۷ ۱۹۵۸ آمده که در ماده ۴۳ آورده «هر نقص در انجام وظیفه، شرافت، اعتماد و کرامت، تخلف انضباطی محسوب می‌شود.» در فرانسه،

7. L'ordonnance du 22 décembre 1958

کمیسیون اخلاق^۸ در قوه قضائیه، به وسیله وزیر دادگستری ایجاد شد. این کمیسیون در سال ۲۰۰۳ گزارشی ارائه داد که در آن پیشنهاد تهیه منشور تعهدات اخلاقی و حرفه‌ای قضات، مطرح شده بود.^{۱۰} سال ۲۰۰۶، کمیسیون تحقیق مجلس^{۱۱}، گزارشی از پیش‌نویس منشور تعهدات اخلاقی و حرفه‌ای قضات، ارائه داد. در زمان بررسی پیش‌نویس قانون ارگانیک مربوط به استخدام و مسئولیت‌های قضات، نمایندگان تصمیم گرفتند تا اصلاحیه‌ای در خصوص شورای عالی قضایی تصویب کنند تا منشور اخلاق قضایی توسط این نهاد مستقل قانون اساسی، تهیه و تصویب شود. ماده ۱۸ قانون ارگانیک سال ۲۰۰۷، به این امر اختصاص دارد.^{۱۲} شورا در سال ۲۰۰۸ و به وسیله یک نهاد بررسی و آمار، تحقیقی در خصوص، قضات و مسائل اخلاقی انجام داد. شورا همچنین نظر بسیاری از افراد را در خصوص نظام‌نامه جویا شده و در همه حوزه‌های قضایی و دادگاه‌های تجدیدنظر با قضات تبادل نظر و بحث و گفت‌وگو کرده و بررسی این نتایج و استفاده از آنها، نقش بسیار مهمی در غنی‌سازی کار شورا داشته است.^{۱۳}

شورای عالی قضایی فرانسه^{۱۴} با قانون ۳۰ اوت ۱۸۸۳ تأسیس شد. این شورا در واقع، مرجع تجدیدنظر نهایی^{۱۵} است و زمانی که با تمام اعضا تشکیل جلسه می‌دهد، به تخلفات انضباطی قضات، رسیدگی می‌کند. جمهوری پنجم و قانون اساسی ۱۹۴۶، این نهاد قضایی را در خود جای داد و به این ترتیب این نهاد از نهادهای قانون اساسی شد. ریاست شورا با رئیس جمهور و قانون اساسی ۱۹۵۸ تعداد اعضای آن را به ۹ نفر کاهش داده است. قانون اصلاح قانون اساسی ۲۰۰۸، در خصوص به‌روزرسانی نهادهای جمهوری پنجم و قانون ارگانیک ۲۰۱۰ در خصوص اجرای اصل ۶۵ قانون اساسی، در شورا تغییراتی ایجاد کردند که فارغ از تغییرات شکلی، مهم‌ترین آن، امکان شکایت شهروندان از قضات بود.^{۱۶} تا سال ۲۰۰۸، طرفین دعوا و شهروندان نمی‌توانستند مستقیماً از قاضی

8. Commission de réflexion sur l'éthique

9. Recueil des principes déontologiques

۱۰. این گزارش توسط پژوهشگاه قوه قضائیه ترجمه و منتشر شده است: نک سید ناصر سلطانی، مترجم، گزارش کمیسیون تأمل در اخلاق قضایی در فرانسه (تهران: پژوهشگاه قوه قضائیه، ۱۳۹۵).

11. Commission d'enquête parlementaire

12. L'article 18de la loi organique no 2007-287 du 5 mars 2007, complétant l'article 20 de la loi organique du 5 février 1994.

13. Recueil des obligations déontologiques des magistrats, *Présentation du Recueil* (Paris: Dalloz, 2020), pp. IX-XII.

14. Le Conseil supérieur de la magistrature

15. La Cour de cassation

16. «conseil superieur magistrature» last modified 21 novembre 2021, http://www.conseil-superieur-magistrature.fr/sites/default/files/atoms/files/recueil_des_obligations_deontologiques_des_magistrats_fr.pdf.

La loi n 2008-274 du 23 juillet 2008 de modernisation des institutions de la Vème République et la loi organique n 2010-830 du 22 juillet 2010 relative à l'application de l'article 65 de la Constitution réforme une nouvelle fois le Conseil supérieur de la magistrature sur trois points: la présidence du Conseil et sa composition, la nomination des magistrats du ministère public, la possibilité pour les citoyens de déposer une plainte contre un magistrats.

شکایت کنند. از سال ۲۰۰۸ به بعد و پس از تصویب قانون ارگانیک مربوط به اصلاح قانون اساسی، این حق برای شهروندان در نظر گرفته شده است.

۱-۲- مراجع انضباطی و آیین دادرسی

شورای عالی قضایی با تمام اعضا و به درخواست رئیس‌جمهور برای بررسی و ارائه نظر و مشاوره درخصوص رفتار اخلاقی قضات، تشکیل می‌شود. در جلسات مربوط به رسیدگی انضباطی، وزیر دادگستری می‌تواند شرکت کند.^{۱۷}

از ابتکارات قانون ۲۲ ژوئیه ۲۰۰۸ این است که همه شهروندان که در دادگاه‌ها پرونده دارند می‌توانند به شورای عالی قضایی، درخصوص رفتار خلاف انضباط و اخلاق قضات، شکایت کنند. تمام شکایت‌ها در مرحله اول، توسط کمیسیون پذیرش^{۱۸}، بررسی و مطالعه می‌شوند. قانون ژوئیه ۲۰۱۰، سه کمیسیون پذیرش به این امر اختصاص داده که دو کمیسیون بررسی شکایات علیه قضات^{۱۹} و یک کمیسیون بررسی شکایات علیه دادستان‌ها^{۲۰} را برعهده دارند. به‌منظور رعایت اصل بی‌طرفی، این افراد نمی‌توانند در مرحله تحقیق و بررسی شکایت، شرکت کنند.^{۲۱}

شکایت نمی‌تواند علیه رأی دادگاه باشد. شکایت علیه قاضی و دادستانی که در حال رسیدگی است، پذیرفته نیست.^{۲۲} شکایت از قاضی نمی‌تواند خارج از مهلتی که برای تجدیدنظرخواهی از رأی مقرر شده است، صورت بگیرد. اگر مهلت‌های قانونی به پایان رسیده و پرونده مختومه شده باشد، شکایت از قاضی آن مسموع نیست. شکایت باید به‌طور کامل وقایع رخ داده و عمل انجام‌شده را توضیح بدهد. شکایت باید با نام و امضا و تعیین آدرس باشد؛ به‌نحوی که بتوان با شاکی به‌راحتی تماس گرفت. کمیسیون بررسی در این مرحله می‌تواند شکایات را رد کند، اما چنانچه شکایتی را بپذیرد، قاضی که شکایت متوجه اوست در جریان امر قرار می‌گیرد. کمیسیون، قاضی شعبه اول تجدیدنظر^{۲۳} یا رئیس شعب دیوان عالی^{۲۴} را از شکایتی که علیه قاضی که در مجموعه اوست مطلع ساخته و نظر خود و کلیه مدارک و اطلاعات موجود را در اختیار وی قرار می‌دهد. قضات بالا، قاضی را که شکایت متوجه اوست در جلسه‌ای دعوت کرده و درخصوص شکایت طرح شده، گفت‌وگو می‌کنند. ظرف دو ماه از تاریخ ارجاع، قضات باید نتیجه بررسی‌ها و نظر خود را به شورای عالی قضایی و وزیر دادگستری^{۲۵}، اعلام کنند. در صورتی که شورای پذیرش تشخیص دهد که رفتار انجام‌شده از سوی

17. Art 64, 65 de la Constitution

18. Une commission d'admission des requêtes

19. Les magistrats du siège

20. Les magistrats du parquet

21. «conseil supérieur magistrature», op. cit.

22. Ibidem.

23. Le premier président de la cour d'appel

24. Le président du tribunal supérieur d'appel

25. Le garde des sceaux

قاضی خلاف انضباط و اخلاق بوده، پرونده شکایت را مستقیماً به شورای انضباطی^{۲۶} ارجاع می‌دهد. هر تصمیم درخصوص پرونده، از رد تا پذیرش، باید به اطلاع شاکی، قاضی که شکایت متوجه اوست و شورای عالی برسد. تصمیم درخصوص رد شکایت از سوی کمیسیون پذیرش، غیر قابل تجدیدنظرخواهی است.^{۲۷}

تجدیدنظرخواهی از رأی شورای انضباطی، درخصوص موضوع شکایت، ممکن نیست.^{۲۸} ممنوعیت موقت از انجام وظایف قضاتی که محکومیت انضباطی گرفته‌اند، علنی نمی‌شود. محرومیت از دستمزد نمی‌تواند جزء تصمیمات تنبیهی - انضباطی قرار بگیرد.^{۲۹} شیوه طرح شکایت علیه دادستان‌ها و نحوه رسیدگی به این شکایت، همانند قضات است.^{۳۰} درخصوص دادستان‌ها، شورای عالی تنها نظر خود را درخصوص مجازات به وزیر دادگستری اعلام می‌کند و این نظر، به‌منظور جلوگیری از سوءاستفاده از قدرت، قابل تجدیدنظرخواهی است.^{۳۱}

تصمیمات شورای عالی قضایی، درصورت تجدیدنظرخواهی در شورای دولتی، تعلیق می‌شود. تصمیم بر مجازات دادستان متخلف نیز قابل تجدیدنظرخواهی در شورای دولتی است.^{۳۲} برای نمونه در سال ۲۰۱۴، قاضی نشسته، آقای الف، به سبب نداشتن پشتکار لازم^{۳۳}، بی‌دقتی^{۳۴}، صداقت نداشتن در برابر مافوق^{۳۵}، به مجازات توییح با درج در پرونده^{۳۶} محکوم شد. خلاصه پرونده به این نکته اشاره دارد که قضات باید با توجه به حجم پرونده‌ها و کارها و وظایف دیگر خود، پرونده‌های ارجاعی را در زمان و مهلت مناسب و متناسب رسیدگی کنند.^{۳۷}

نمونه دیگر، سال ۱۹۹۹، قاضی آقای ب، به دلیل مشکلات حاد روانی در زمان ارتکاب به تخلفات انضباطی، از جمله، اطاله دادرسی و اشتباهات بزرگ در رسیدگی به پرونده‌ها، عدم توجه به دستورات مافوق، استفاده اختصاصی از اموال اداری، بدون اعمال مجازات، تحت مراقبت شورای عالی برای اقدام مقتضی قرار گرفت.

خانم ج، سال ۲۰۱۰، به اتهام تخلفات زیر، به مجازات بازنشستگی اجباری محکوم شد. عدم حفظ بی‌طرفی و صداقت و پاکی^{۳۸} اتهام وی بود. در پرونده‌ای قاضی متهم را می‌شناخت، برای دادرسی

26. Le Conseil de discipline

27. Art. 25, Loi organique n 2010-830 du 22 juillet 2010 relative à l'application de l'article 65 de la Constitution

28. Ibid., Art. 30.

29. Ibid., Art. 31.

30. Ibid. Art. 32-36.

31. «conseil supérieur magistrature», op. cit.

32. «senat» last modified 21 novembre 2021, <http://www.senat.fr/rap/108-635/108-6355.html>

33. Manquement à l'obligation de dire le droit avec diligence

34. Manquement au devoir de délicatesse

35. Manquement au devoir de loyauté à l'égard des supérieurs hiérarchiques

36. Blâme avec inscription au dossier

37. «conseil supérieur magistrature», op. cit.

38. Probité

و نحوه برگزاری آن با قاضی پرونده مشاوره تلفنی داشته و از او درخواست کرده در قبال بازداشت خواهرش، قاضی از طرف مقابل دعوا کسی را بازداشت کند.^{۳۹}

۱-۳- مجازات^{۴۰}

مجازات مربوط به تخلفات انضباطی، به شرح زیر است:

- توبیخ با درج در پرونده
  - جابه‌جایی محل خدمت^{۴۱}
  - ممنوعیت انجام برخی کارها و وظایف^{۴۲}
  - ممنوعیت انتصاب و نامزدی برای برخی مشاغل قضایی به مدتی معین تا ۵ سال
  - تنزل پایه قضایی^{۴۳}
  - ممنوعیت از انجام وظایف قضایی به مدت حداکثر یک سال بدون پرداخت دستمزد یا بدون پرداخت بخشی از دستمزد
  - تنزل درجه^{۴۴}
  - بازنشستگی اجباری و یا ترک حرفه قضاوت (بازخرید)^{۴۵} در حالی که قاضی حق دریافت بازنشستگی ندارد
  - عزل (گرفتن تمام امتیازات، موقعیت و عنوان)^{۴۶}
- جدول زیر مجازات اعمال شده از سوی شورای عالی قضایی را بین سال‌های ۱۹۵۹ تا ۲۰۰۹ نشان می‌دهد، پرونده‌های رسیدگی شده هم شامل قضات نشسته و هم شامل قضات دادسرا (قضات ایستاده) است.

39. «conseil supérieur magistrature», op. cit.

40. Article 45, Ordonnance n 58-1270 du 22 décembre 1958 portant loi organique relative au statut de la magistrature

41. Déplacement d'office

42. Le retrait de certaines fonctions

43. L'abaissement d'échelon

44. Rétrogradation

45. L'admission à cesser ses fonctions

46. Révocation

	Décision siege	Avis parquet	Total
Réprimande توبیخ	12	7	19
Déplacement d'office جابه‌جایی محل خدمت	23	14	37
Déplacement d'office avec interdiction d'exercer les fonctions de juge unique جابه‌جایی محل خدمت به‌علاوه ممنوعیت از انجام وظایف قضایی به‌عنوان قاضی واحد	1	0	1
Retrait des fonctions برکناری از کار	3	0	3
Retrait des fonctions avec déplacement d'office برکناری از کار به‌علاوه جابه‌جایی محل خدمت	19	5	24
Abaissement d'échelon تنزل پایه قضایی	2	0	2
Abaissement d'échelon avec déplacement d'office تنزل پایه به‌علاوه جابه‌جایی محل خدمت	3	2	5
Exclusion temporaire برکناری موقت	0	0	0
Rétrogradation تنزل درجه	1	0	1
Rétrogradation avec déplacement d'office تنزل درجه به‌علاوه جابه‌جایی محل خدمت	0	2	2
Mise à la retraite d'office ou admission à cesser ses fonctions بازنشستگی اجباری به‌علاوه ترک حرفه قضاوت (بازخريد)	16	8	24
Révocation اخراج (گرفتن تمام امتیازات، عنوان و موقعیت)	12	6	18
Total	92	44	136

۱-۴- اصول حاکم بر رفتار قضات

برقراری عدالت در یک جامعه مبتنی بر قانون، یک کارکرد اساسی است. آزادی، شرافت، امنیت و منافع مادی کسانی که در جامعه زندگی می‌کنند، در دستان قضات است. آنچه در متن نظام‌نامه اخلاقی آمده، اصول و راهنمای قضات در زندگی حرفه‌ای آنها است. این نظام‌نامه در عین حال، به مردم، قوای مجریه و قانونگذار کمک می‌کند تا درک بهتری از شرایط پیچیده و دشوار قضات در انجام وظایف قانونی‌شان به دست آورند. یک قاضی، مشروعیت خود را از قانونی می‌گیرد که در قدم اول، بی‌طرفی و استقلال او را می‌خواهد. بی‌توجهی به این دو اصل، اعتماد عمومی، به قوه قضاییه

را در جامعه از بین می‌برد. این نظام‌نامه، یک کد اخلاقی نیست، بلکه تنها راهنمایی برای قضات نشسته و دادستان‌ها است و انتشار آن برای عموم، به‌منظور کسب اعتماد مردم و دادن اطمینان از بی‌طرفی و استقلال قضات است.^{۴۷}

۱-۴-۱- استقلال قضات

استقلال قضات، یک حق اساسی است که برابری همه افراد را در برابر قانون از راه دسترسی همه افراد به قضات بی‌طرف، تضمین می‌کند. این اصل اولین گام در رسیدن به دادرسی عادلانه است. قضات از استقلال قوه قضائیه دفاع می‌کنند چون به این امر آگاهند که تنها این استقلال، تضمین اجرای قانون است. اصل عدم‌جابه‌جایی قضات هم برای حمایت و حفاظت از این استقلال قرار داده شده است. اگر استقلال قضات توسط قانون تضمین شده، رفتار مستقل، نوعی توانایی ذهنی است، یک مهارت و تخصص است که باید آموزش داده شود، فرهنگ‌سازی شود و در سرتاسر کار و وظیفه، ریشه بدواند تا بدان حد که برای قاضی ملکه شود. استقلال قضات باید به نحوی ظهور و بروز داشته باشد، که در چشم شهروندان نمایان و آشکار باشد.

جابه‌جا کردن جغرافیایی محل خدمت قضات، مانع از ایجاد روابط عمیق بین آنها و مردم سرشناس هر منطقه، نهادهای مالی قوی منطقه و نیروهای اجرایی آن منطقه می‌شود و استقلال آنها را بیشتر و بهتر تضمین می‌کند. قضات در انجام وظایف خود به دنبال کسب هیچ افتخاری نیستند تا کوچک‌ترین تردیدی در استقلال آنها، در ذهن مردم، شکل نگیرد. هیچ قاضی را نمی‌توان به سبب رأیی که صادر کرده، تعقیب و مجازات کرد. قاضی در صدور رأی، محدود به قانون و مقررات است و باید مانع از هرگونه دخالتی شود که بخواهد خارج از قانون و مقررات، مستقیم یا غیرمستقیم، رأی او را تحت تأثیر قرار دهد.

قاضی باید از تأثیر تعصبات و پیش‌داوری‌های اجتماعی، فرهنگی، باورهای سیاسی و فلسفی خود بر تفسیر قانون و فهم واقعیت، آگاه باشد. انتصاب و جابه‌جایی محل خدمت قضات به‌هیچ‌وجه نباید به دلایل مربوط به صدور رأی باشد، تنها، ضرورت‌های ناشی از ارائه خدمات قضایی می‌تواند علت موجهه این نوع تصمیمات باشد. شرکت در مجامع تعیین‌کننده سیاست‌های محلی، بی‌طرفی و استقلال قضات را خدشه‌دار کرده و زیر سؤال می‌برد. قضات مانند شهروندان دیگر حق دارند تا در اتحادیه‌های حرفه‌ای عضویت داشته و به حزب سیاسی موردنظر خود پایبند باشند و اعمال مذهبی اعتقادی خود را انجام دهند. قاضی حق بر حفظ حریم خصوصی دارد، اما نباید به‌گونه‌ای در انظار رفتار کند و یا ارتباطات خود را به‌گونه‌ای نمایش دهد که در بی‌طرفی و استقلال او تردید حاصل شود. در حوزه قضایی، هر تبلیغ سیاسی، مذهبی یا فلسفی، بدون تردید به استقلال قاضی و قدرت قوه قضائیه، ضربه وارد می‌کند.^{۴۸}

47. Recueil des obligations déontologiques des magistrats, 2010, Préambule

48. Recueil des obligations déontologiques des magistrats, 2010, 1-6

۱-۴-۲- بی‌طرفی قضات

بی‌طرفی قضات نیز مانند استقلال آنها، تضمین اصل برابری شهروندان در برابر قانون است و یکی از عناصر اصلی اعتماد مردم به قوه قضائیه به‌شمار می‌رود. اقتضای این اصل این است که نصب و جابه‌جایی محل خدمت قضات، تنها با توجه به صلاحیت و شایستگی حرفه‌ای آنها صورت بگیرد و مقررات مربوط به آن شفاف باشد. از سوی دیگر، تمام مباحث مربوط به رسیدگی قضایی، جز در موارد قانونی و استثنا، باید علنی و عمومی باشد. در مواردی که قاضی به فعالیت‌هایی غیر از فعالیت‌های قضایی در خارج از دادگاه می‌پردازد، باید مراقب حفظ بی‌طرفی خود باشد و رفتاری نکند که این بی‌طرفی، زیر سؤال برود. رسیدن به بی‌طرفی، نیازمند نوعی روش‌های مادی، انسانی و مالی است که قضات و کارمندان قضایی را حتی در شرایط خاص، از هرگونه وابستگی به افراد خصوصی یا عمومی، منع می‌کند.

جابه‌جایی جغرافیایی محل خدمت قضات به این عدم‌وابستگی کمک می‌کند. بی‌طرفی تنها به معنای عدم پیش‌داوری ظاهری در قاضی نیست، بلکه به معنای فقدان واقعی هرگونه تعصب و پیش‌داوری و ترجیح طرفین دعوا است. قاضی باید فارغ از باورهای خود، تمام دیدگاه‌های احتمالی موجود را در نظر داشته باشد. قاضی، بی‌طرفی خود را با احترام به همه دیدگاه‌ها و مباحث متناقض، نشان می‌دهد. قاضی باید در انجام وظایف خود و صدور رأی و اتخاذ تصمیم، همه باورها و پیش‌داوری‌ها را رها کرده و بر اساس مدارک و شواهد مادی و بر اساس «ظواهر» تصمیم بگیرد. قاضی تنها در رأی خود و به‌وسیله آن می‌تواند محکومیتی را آشکار و اعلام کند. بحث در خصوص پرونده‌های کیفری در کلاس‌ها و در کرسی‌های آموزشی و پس از شنیدن دفاعیات، به‌صورتی که این تلقی را ایجاد کند که برای پاسخ مخالف جایی باقی نمانده و ادامه بحث بیهوده است، جایز نیست. تنها بحث آزاد بین مدافعان هر یک از طرفین دعوا، واقعیت سخن و ملاحظات هر یک از طرفین دعوا را نشان خواهد داد.

قاضی باید به اعضای دیگر رسیدگی به پرونده، نکاتی را که ممکن است بی‌طرفی او را در نظر طرفین دعوا تضعیف کند، اعلام نماید؛ باید در ابراز نظرات شخصی به‌عنوان یک شهروند، بین اعمال حقوق مدنی خود و وظایف حرفه‌ای، تعادل برقرار کند و باید در انتظار با احتیاط و تعادل سخن بگوید و رفتار کند؛ باید اطمینان حاصل کند که فعالیت او در انجمن‌ها و نهادهای خصوصی، با انجام وظایف حرفه‌ای او تعارض ندارد، در غیر این‌صورت باید فعالیت مذکور را رها کند؛ باید از پذیرش هرگونه پیشنهاد یا هدیه، مخصوصاً جایی که به وظیفه حرفه‌ای او ارتباط پیدا می‌کند، خودداری کند چراکه این رفتار، به بی‌طرفی او خدشه وارد نموده و در آن تردید ایجاد می‌کند؛ باید از دادن مشاوره حقوقی، جز به افراد معدود بسیار نزدیک به خود، خودداری کند.^{۴۹}

۱-۴-۳- شأن قضات

49. Ibid, 6-12.

قاضی باید به‌گونه‌ای رفتار کند که مطابق شأن و جایگاه او باشد. او باید در زندگی حرفه‌ای و خصوصی، به شأن و جایگاه و رفتار مطابق با آن توجه کند تا مشروعیت و اعتماد لازم را برای انجام وظایف خود، به‌دست بیاورد.^{۵۰}

۱-۴-۴- پاک‌ی و صداقت قضات

پاک‌ی^{۵۱} قاضی به معنای صداقت او است.^{۵۲} احترام به مقررات مربوط به خود و نهادها و مقررات قضایی، لازمه رسیدن به این اصل است. قضات باید در چهارچوب مقررات قضایی انجام وظیفه کنند، فعالیت در این چهارچوب، مانع از خدشه به شأن و جایگاه آنها می‌شود. قضات باید مراقب باشند که در حوزه‌کاری آنها و ارتباط با مراجعه‌کنندگان، از هرگونه اتلاف منابع و وسایل، سوءاستفاده و استفاده اختصاصی، جلوگیری شود. قضات باید بر صندوق دادگاه، اموالی که در اختیار حوزه آنها قرار گرفته و اشیایی که به آنها تحویل داده، مراقبت کند. قاضی باید بیشتر وقت خود را به انجام امور محوله اختصاص دهد. انجام فعالیت‌های فراقضایی مجاز باید با موافقت رؤسای دادگاه صورت بگیرد و مطابق شأن، استقلال و بی‌طرفی قاضی بوده و موجب تعارض منافع نباشد. انجام فعالیت‌های علمی، ادبی و هنری، می‌تواند بدون اجازه قبلی صورت بگیرد. این فعالیت‌ها نمی‌توانند مزاحمتی برای انجام وظایف قضایی قضات به‌وجود آورند.

توصیه و دخالت قضات در پرونده‌های یکدیگر ممنوع است و نباید به‌عنوان همکاری و پشتیبانی حرفه‌ای در نظر گرفته شود. هر توصیه و دخالتی ممکن است قاضی رسیدگی‌کننده را در شرایط سخت قرار دهد؛ نباید از موقعیت خود برای به‌دست آوردن ارتباط و نزدیکی، منفعت و امتیاز به هر شکل و از هر نوعی، استفاده کند؛ نباید در هیچ شرایطی عقیده و نظری را به‌رسمیت بشناسد که برای او منفعت دارد یا منفعت به همراه خواهد داشت؛ در زندگی خصوصی خود باید در محدودیت‌های ایجاد شده از سوی اصل پاک‌ی و صداقت باقی بماند، همین محدودیت‌ها راهنمای انتخاب فعالیت‌ها و رفتار او خواهد بود. احترام به امور ضروری که تاکنون بررسی شد اقتضا دارد که قاضی از رسیدگی به پرونده‌ای که خود یا یکی از نزدیکانش، مستقیم یا غیرمستقیم در آن دخیل هستند، خودداری کند؛ بنابراین، قضات باید از رسیدگی به پرونده‌هایی که در آن دوستی، نزدیکی و دشمنی با اصحاب دعوا دارند، خودداری کنند. قوانین موجود و جاری، قاضی را مختار و آزاد گذاشته تا موارد مربوط به خودداری از قضاوت را خود تعیین کند.^{۵۳}

50. Ibid, 13.

51. La probité

۵۲. ترجمه این اصطلاح به فارسی دشوار است؛ اما از توضیحات بعدی می‌توان تا حدودی به محتوای آن پی برد.

53. Ibid., 14-18.

۱-۴-۵- وفاداری قضات

قضات باید وظایف خود را با حفظ وفاداری و دغدغه نسبت به شرافت و کرامت انسان‌ها انجام دهند. آنها باید نسبت به مقام ارشد و همکاران خود وفادار باشند. قضات باید وظایف خود را با احترام به استقلال دیگری به انجام برسانند. درخصوص رویه و روند قضایی، وفاداری ایجاب می‌کند که آنها از تمام قدرتی که قانون به آنها داده استفاده کنند و از آن تجاوز نکنند. آنها باید به قوانین احترام گذاشته، آن را اجرا کنند و مخصوصاً در روند رسیدگی به اصل توافقی بودن دعوا توجه داشته و فضای مباحثه و دفاع را فراهم آورند. قضات باید تمام موقعیت‌های مربوط به ارباب، تهدید و دخالت را که عمل حرفه‌ای آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد، سریعاً به مقام ارشد گزارش کنند. دادستان‌ها باید با رعایت اصل وفاداری، مقامات ارشد را در جریان حقایق و اکتشافات پرونده‌ها قرار دهند. قضات نباید از روند دادرسی سوءاستفاده کرده، آن را به درازا کشانده و یا تصمیمات را تغییر دهند. قضات نباید به رد یا پذیرش درخواست طرفین دعوا عادت کرده و آن را به صورت خودکار انجام دهند. تنها ارجاعات مشروع باید پذیرفته شود. رفتار قضات باید با همه طرفین دعوا و افراد وابسته به آنها (وکلا) یکسان باشد. صدور رأی باید به گونه‌ای باشد که نشان دهد رأی از پیش صادر نشده و قاضی برای اتخاذ تصمیم هنوز به مباحثه طرفین دعوا نیازمند است.^{۵۴}

۱-۴-۶- قانونی بودن

قانون از خودکامگی قضات جلوگیری می‌کند.^{۵۵} قاضی نمی‌تواند با نظر و عقیده خود، انصاف و عدالت را متوقف کند. قوانین و مقررات بدون هیچ مانع و محدودیتی اجرا می‌شوند. قضات نمی‌توانند ملاحظات غیرمرتبط با قانون را بر آن بار کنند یا از رسیدگی و صدور حکم استنکاف کنند و مسئولیت اعلام قانون را به مقام دیگری ارجاع دهند. قضات نمی‌توانند به بهانه تفسیر برخاسته از نظر شخصی خود، از اجرای قانون سر باز زنند.^{۵۶} قضات می‌توانند درخصوص قوانین جاری از تجربه و دانش همکاران خود استفاده کنند. قضات باید از تمام ظرفیت قانونی خود استفاده کنند و نباید هیچ کدام از صلاحیت‌هایی را که قانون برای آنها برشمرده، رها کنند. ارتباط با مقامات محلی با حفظ احترام و شناخت صلاحیت هر یک صورت می‌گیرد تا خدمات عمومی به شکلی شایسته و با کیفیت ارائه گردد. قاضی باید از دخالت مقامات در دادرسی جلوگیری کند. قضات، معمولاً، درخصوص پرونده‌ها، اطلاعات مفیدی به رسانه‌ها و مردم ارائه می‌کنند؛ در انجام این وظیفه باید دقت شود که قاضی تحت تأثیر رسانه‌ها قرار نگیرد. وظیفه قاضی، اجرای قانون، به نام مردم فرانسه است، پس اگر نمی‌تواند

54. Ibid., 18-23.

۵۵. این عبارت برای فرانسوی‌ها مفهومی تاریخی دارد که با برداشت آمریکایی متفاوت است. فرانسوی‌ها اساساً به قاضی نگاهی تاریخی دارند و به تصمیمات بدون مبنای قانونی بدبین هستند به همین دلیل بود که کسانی مانند متسکیو می‌گفتند *Bouche du loi* قاضی نی لیک قانون است و فقط قانون را می‌خواند و حق تفسیر و اجتهاد ندارد؛ یعنی اصل بر نص قانونی است و قاضی صرفاً بلندگوی قانون است که از دهان او بیرون می‌آید.

56. Ibid, 25, 26.

افکار عمومی را نادیده بگیرد، به این معنا نیست که تحت فشار است یا برای پاسخ دادن ظاهری به انتظارات چنین می‌کند. قاضی با دقت و کوشش و در زمانی معقول وظایف خود را انجام می‌دهد. قاضی بدون غفلت، تمام وظایف محوله را به پایان می‌رساند.^{۵۷}

۱-۴-۷- توجه به دیگران

قاضی در ارتباط با همکاران، طرفین دعوا، شهود، قربانیان و ... باید رعایت احترام و ادب را نموده و به سخنان آنها گوش دهد. قاضی باید در نوشتار همانند گفتار از به کار بردن عبارات نامناسب، ناشی از اضطراب و تحقیرکننده پرهیزد. قضات باید از بروز احساسات مثبت و منفی نسبت به پرونده، خودداری کنند. قاضی باید اطمینان حاصل کند که استفاده از اطلاعات به دست آمده از تکنولوژی‌های جدید، حقوق تضمین شده طرفین دعوا و وکلای آنها را کاهش نمی‌دهد.^{۵۸}

۱-۴-۸- احتیاط و خویشتن‌داری^{۵۹}

قضات باید در اظهارات عمومی، از حدود تجاوز نکرده و چهره مستقل قوه قضائیه را در نظر مردم، مخدوش نکنند. شرکت در هرگونه تظاهرات عمومی علیه دولت، برای قضات ممنوع است؛ زیرا این تظاهرات و نمایش‌های عمومی مخالف اصل محدودیت‌هایی است که تکلیف قضات ایجاب می‌کند. قضاتی که در سندیکاهای حرفه‌ای عضویت دارند، می‌توانند در چهارچوب قوانین سندیکا به فعالیت بپردازند. قضات نباید در درون سیستم قضایی، آراء قضایی همکاران خود را نقد کنند؛ آراییی که مراحل قانونی را طی کرده‌اند. قضات باید اصل محرمانگی را در رسیدگی قضایی رعایت کرده و نباید اطلاعات مربوط به دادرسی را، حتی بی‌نام، افشا کنند.^{۶۰}

۲- مسوولیت انضباطی قضات در آلمان

۲-۱- تحولات تاریخی

عنوان چهارم قانون اساسی آلمان قوه قضائیه است. در ذیل این عنوان و در ماده ۹۷ استقلال قضات بیان شده و آنها را صرفاً تابع قانون می‌داند و می‌گوید: نمی‌توان قضات را «برخلاف میلشان عزل، معلق موقت و دائم کرد، از شغلی به شغل دیگر گمارد یا بازنشسته کرد مگر بر اساس یک رأی قضایی و فقط بر اساس دلایل و اسباب پیش‌بینی شده در قانون.»

قانون فدرال ۸ سپتامبر ۱۹۶۱ درباره قضات به تکالیف و تعهدات آنان تصریح و مرجع نظارت انضباطی قضات فدرال را تعیین می‌کند. در مواردی که این قانون حکمی نداشته باشد برای تکمیل خلأهای آن به قانون کارمندان دولت فدرال مراجعه می‌شود. همچنین آیین رسیدگی انضباطی حاکم

57. Ibid, 26-30.

58. Ibid, 30-37.

59. Discretion et réserve

60. Ibid, 37-42.

بر قضات، مگر در مواردی که حکم خاصی باشد، به وسیله قانون انضباطی فدرال ۹ ژوئیه ۲۰۱۱ تعیین می‌شود که برای کارمندان دولت فدرال هم معتبر است.

سازمان و تشکیلات قضایی پنج نظم قضایی را از هم متمایز می‌کند که در سه سطح دادگاه‌های تالی و عالی دارند و کاملاً از یکدیگر مستقل هستند. دادگاه‌های اداری، دادگاه‌های مالی، دادگاه‌های کار، دادگاه‌های اجتماعی و دادگاه‌های عمومی. دیوان‌های عالی یعنی؛ دیوان عالی فدرال، دیوان عالی مالی فدرال، دیوان عالی کار فدرال، دیوان عالی دعاوی اجتماعی فدرال و دیوان عالی دعاوی عمومی فدرال مبتنی بر ساختار دولت فدرال هستند در حالی که دادگاه‌های تالی بدوی و تجدیدنظر مبتنی بر ساختار ایالات^{۶۱} هستند.

بنابراین یک نظام قضایی فدرال با حدود ۵۰۰ قاضی و یک نظام قضایی ایالات با حدود ۲۰,۰۰۰ قاضی وجود دارد. ماده ۹۸ قانون اساسی بیان می‌کند: «جایگاه قضات فدرال باید از طریق یک قانون فدرال خاص تعیین شود و جایگاه قضات ایالات باید به وسیله قانون خاص ایالت معین شود.» قانون فدرال قضات اصول حاکم بر همه قضات و جایگاه قضات فدرال را تعیین می‌کند و متضمن موادی است که حدود و ثغور قضات ایالات را معین می‌کند.

در اینجا فقط نظام حقوقی حاکم بر مجازات انضباطی قضات فدرال آلمان را بررسی خواهیم کرد. قضات ایالتی هم تابع نظام انضباطی تقریباً مشابهی هستند و تنها در دو مورد متفاوتند: (۱) دامنه مجازات قابل اعمال (۲) قضات ایالات از امکان تجدیدنظر از احکام مرجع انضباطی برخوردارند.

مستقل از نظام انضباطی که پایین‌تر بررسی خواهیم کرد، ماده ۹۸ قانون اساسی پیش‌بینی کرده: «اگر یک قاضی فدرال در جریان انجام وظایفش و خارج از انجام وظایفش عملی برخلاف اصول قانون اساسی یا نظام حقوق اساسی یک ایالت مرتکب شود، دادگاه قانون اساسی فدرال، به درخواست بوندستاگ^{۶۲} و با اکثریت دو سوم، می‌تواند قاضی را به شغل دیگری بگمارد یا بازنشسته کند. چنانچه تخلف قاضی عمدی باشد می‌توان او را عزل کرد.»

برخلاف سایر کشورهای اروپایی، مانند فرانسه، در آلمان تا به امروز کد اخلاقی^{۶۳} برای رفتار قضات تهیه نشده. یک کد اخلاقی که به‌طور خاص به تخلفات انضباطی^{۶۴} و مصادیق آن بپردازد، تدوین نشده است. در این مورد مجمع قضات آلمان^{۶۵} با تشکیل کارگروهی از هیئت‌رئیس دادگاه‌های ایالات مختلف سال ۲۰۰۷ در روز ملی قضات و دادستان‌ها موضوعی را تحت عنوان اخلاق حرفه‌ای

61. Länder

۶۲. پارلمان آلمان فدرال است Deutscher Bundestag که در شهر برلین، پایتخت آلمان قرار دارد. این مجلس قوه مقننه در سطح فدرال یعنی در سطح کل آلمان است. وظیفه تصویب قراردادهای بین‌المللی و بودجه عمومی کشور نیز برعهده این مجلس است. صدراعظم آلمان با رأی بوندستاگ انتخاب می‌شود. نظارت بر کار قوه مجریه نیز برعهده بوندستاگ است.

63. Ethik-Kodex

64. Disziplinäre Dienstvergehen

65. Deutsche Richterbund (DRB)

قضات و دادستان‌ها^{۶۶} طرح کرد. این کارگروه موظف بود با معرفی این فکر در حوزه‌های قضایی مختلف و تسهیل روند برخورد آراء، پیشنهادهای جدیدی را به مجمع بدهد. هدف از این رویکرد، جلب توجه قضات و دادستان‌ها و تحریک و تشویق آنها در انعکاس نظرات و آراءشان درباره رفتار و فهمشان به‌عنوان قاضی یا دادستان از مسئله تازه مطرح شده بود. پس از بحث‌ها و نشست‌های طولانی مدت در شهرها و انجمن‌های مختلف کم‌کم فکر تهیه یک متن واحد از مجموع پیشنهادهای دریافت‌شده تقویت شد. در آوریل سال ۲۰۱۳ پیش‌نویسی به‌منظور گسترش بحث و تبادل نظر در ارتباط با موضوع اخلاق حرفه‌ای قضات و دادستان‌ها مشتمل بر اصول اخلاقی رفتار قضات منتشر شد.

از ابتدا پیش‌بینی می‌شد که برای چنین مسئله غامضی پاسخ و مواضع یکسانی ارائه نخواهد شد. بعدها مجمع قضات آلمان به همین دلیل و علل دیگر که در ادامه خواهد آمد، از فکر تنظیم و تصویب مقررات الزام‌آوری در این زمینه صرف‌نظر کرد. در مقدمه متن پیش‌نویس آمده است: اصل تفکیک قوا در قانون اساسی، قوه قضائیه را در کنار سایر قوا به‌عنوان سومین رکن حکومت قانون شناخته و نباید شغل قضاوت و دادستانی به‌عنوان خدمات سطح متوسط فهمیده شوند.

همچنین اگرچه قانون اساسی و سایر قوانین عادی استقلال قضات را از عوامل بیرونی تضمین کرده‌اند اما برای استقلال درونی قضات^{۶۷} نمی‌شود مقرراتی وضع کرد. وضع مقررات و قوانین در این زمینه تنها می‌توانند بسیار محدود و مشروط، بر استقلال درونی قضات، تأثیر داشته باشند. مقررات قانونی تنها چهارچوب را تعیین می‌کنند و رفتار قضات شدیداً بستگی به شرایط و اوضاع و احوال و وضعیت خاص هر پرونده دارد. ضمناً پیش‌دانسته‌ها و پیش‌داوری‌های قاضی^{۶۸} در رفتار ایشان نقش به‌سزایی دارد. علاوه‌براین مجمع با تهیه مجموعه‌ای از پرونده‌های حقوقی نشان داد که بحث از ارزش‌های اخلاقی مرتبط با رفتار قضات^{۶۹} بدون توجه به شرایط حاکم در هر پرونده ممکن نیست و کارآمدی قاضی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. با این اوصاف تا به امروز یک کد اخلاقی قضایی در آلمان تهیه نشده است.

۲-۲- مراجع انضباطی و آیین دادرسی

آغاز رسیدگی: رسیدگی به تخلفات انضباطی به روش‌های زیر شروع می‌شود: ۱- اعلام مقام مافوق؛ وقتی که یک قاضی متهم به ارتکاب تخلفی انضباطی است ۲- اعلام خود قاضی متخلف؛ وقتی قاضی متهم به تخلف انضباطی می‌خواهد اثبات کند اتهامی که متوجه او شده بی‌پایه و اساس است.^{۷۰}

66. Staatsanwälte

67. Die innere Unabhängigkeit

68. Die Vorurteile der Richter

69. Wertediskussion

70. «Le Juge Lui-Même, Lorsqu'il Veut Faire La Preuve Que Les Soupçons Qui Pèsent Sur Lui Sont Infondés.»; «senat», op. cit.

۲-۲-۱- مرجع رسیدگی به تخلفات انضباطی

دادگاه انتظامی قضات که شعبه‌ای تخصصی از دادگاه فدرال است، موضوع ماده ۶۱ به بعد قانون فدرال درباره قضات است. دادگاه مرکب است از یک رئیس و دو مستشار دائم و دو مستشار موقت. رئیس و مستشاران دائم از اعضای دادگاه فدرال هستند. مستشاران موقت از درجه همان دادگاهی هستند که قاضی متهم در آن درجه قرار دارد. رئیس و معاونان دادگاه نمی‌توانند از رؤسای دادگاهی باشند که قاضی متهم به آن تعلق دارد.

رئیس دادگاه انتظامی و مستشارانش و اعضای علی‌البدل آن به مدت پنج سال به‌وسیله رئیس دادگاه فدرال به این مقام منصوب می‌شوند. مستشاران غیرموقت از فهرستی انتخاب می‌شوند که از طرف رؤسای دادگاه‌های عالی تهیه می‌شود.

۲-۲-۲- جریان رسیدگی

ماده ۶۳ قانون فدرال درباره قضات بیان می‌کند: قانون انضباطی فدرال ۹ ژوئیه ۲۰۰۱ که بر کارمندان دولت فدرال حاکم است در موارد مشابه بر قضات هم اعمال می‌شود. جریان رسیدگی انضباطی با یک اقدام اداری آغاز می‌شود و هنگامی که مقام مافوق تشخیص دهد که عمل منتسب به قاضی خطایی سنگین‌تر از آن است که به‌صرف یک توبیخ ساده (تنها مجازاتی که ماده ۶۴-۱ قانون فدرال درباره قضات اجازه اعمال آن را داده است) مجازات شود، در این حالت موضوع وارد مرحله قضایی می‌شود و یک شکایت انضباطی در دادگاه انتظامی ثبت می‌شود. یک قاضی همچنین می‌تواند پس از اتمام مراحل اعتراض اداری، از حکم توبیخ، به یک مرجع انتظامی اعتراض کند.

آیین رسیدگی اداری: قاضی بلافاصله از طرح و آغاز دعوی انضباطی و عناوین اتهامی علیه خودش آگاه می‌شود. او می‌تواند به شکل شفاهی یا کتبی نکات و نقطه نظرات خود را در مهلت مقرر بیان کند یا اینکه اصلاً چیزی نگوید. او هر زمان می‌تواند نماینده‌ای بفرستد یا خود شخصاً در جلسات شرکت کند.

قاضی در تحقیقات اداری شرکت می‌کند که برای ایراد یا رفع اتهام، با حضور در جلسه استماع شهود و کارشناسان، انجام می‌شود و همچنین در بازجویی‌هایی شرکت می‌کند که در محل انجام می‌شود. اظهارات قاضی در معرض اتهام و دلایل ابرازی در صورت جلسه منعکس می‌شود. با اتمام تحقیقات قاضی مسئول پرونده مشاهدات و نظرات نهایی خود را در پرونده ثبت می‌کند.

۲-۲-۳- آیین رسیدگی قضایی

شکایت انضباطی به شکل کتبی و از طریق مقام مافوق به دادگاه انتظامی قضات ارسال می‌شود. قاضی مشتکی‌عنه به‌وسیله مقام مافوق از طرح شکایت انتظامی آگاه می‌شود. شکایت‌نامه حاوی کارنامه حرفه‌ای قاضی، جریان رسیدگی، اتهامات انتسابی و همچنین همه عوامل و حقایق و دلایل مهم برای تصمیم دادگاه است. قاضی دو ماه فرصت دارد تا در مورد قصور شدید در شکایت انتظامی مقام مافوق یا در شکایت طرح‌شده توسط شخص ذی‌نفع دلایل جدید ارائه کند. درخصوص جریان

دعوی، آیین به کار رفته مشابه آن چیزی است که در برابر مرجع اداری رایج است. در اصل ۱۷ قانون اساسی جمهوری فدرال آلمان آمده، هر کس حق دارد درخواست یا شکوائیه‌ای به مقامات صالحه و نهادها و مجالس نمایندگی به صورت انفرادی یا گروهی تقدیم کند. به موجب این اصل شهروندان می‌توانند مستقیماً از قاضی متخلف شکایتی تقدیم دادگاه اداری ناحیه‌ای کنند. شکایت از کارمندان دولتی مبنی بر عدم انجام صحیح وظایف شغلی، این امکان را برای شهروندان مهیا می‌کند تا علیه کارمندان خاطی سازمان‌های دولتی در نهادهای مربوطه شکایت کنند. هیچ فرم خاص و زمان معینی برای طرح شکایت وجود ندارد. همچنین در بند ۱ ماده ۶۳ قانون قضات به قانون انضباطی ایالتی ارجاع داده شده که بیانگر این مطلب است: «در امور انضباطی مقررات قانون انضباطی حاکم است.» در قانون قضات ایالت نیدرساکسن^{۷۱} در ماده ۹۴ آمده است: «در دادرسی انضباطی علیه قضات، قانون قضات ایالت نیدرساکسن معتبر است.»

شکوائیه ابتدا در دادگاه اداری هر ایالت^{۷۲} ثبت می‌شود. چنانچه این دادگاه شکوائیه را به هر دلیلی مثلاً ایراد در محتوای رأی رد کند؛ شاکی می‌تواند در دادگاه اداری فدرال^{۷۳} شکایت خود را مجدداً طرح کند. حتی در صورت رد شکایت در این مرحله فرصت اعتراض در دادگاه عالی فدرال^{۷۴} در صورتی که ایراد به محتوا و رأی قاضی نباشد، وجود دارد.

مجمع قضات آلمان خود نیز می‌تواند در صورت پی بردن به تخلفات انضباطی قضات علیه آنها شکایتی تنظیم کند. در این رابطه ماده ۶۴ قانون قضات آلمان می‌گوید: با نظر اداره عالی کارمندان دولتی^{۷۵}، اداره عالی صالح برای نظارت بر قضات، مجمع قضات آلمان است، دادگاه اداری در مورد تخلف قاضی رأی صادر می‌کند و نتیجه رأی به قاضی و مجمع قضات آلمان ارسال می‌شود.

در دادگاه اداری هر ایالت، هیئتی ویژه برای رسیدگی متشکل از قضات و افراد داوطلب تشکیل شده است. هیچ‌یک از این افراد داوطلب^{۷۶} (هیئت منصفه) حقوق‌دان در معنای اصطلاحی کلمه نیستند اما در عین حال رأی و نظر آنها در روند دادرسی نقش به‌سزایی دارد. توجیه وجود این افراد که با عنوان قضات افتخاری در دادگاه حاضر می‌شوند، تأمین و تقویت اعتماد مردم به دستگاه قضاست. در دادرسی تخلفات انضباطی همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد اولین مرجع رسیدگی، دادگاه اداری همان ایالت و آخرین مرجع، دادگاه اداری فدرال است. مقررات قانون کارکنان دولت و قانون انضباطی فدرال تنها متوجه کارکنان بخش دولتی است و مقررات این دو قانون، بخش خصوصی را شامل نمی‌شود. در مورد تخلفات افراد اخیرالذکر قانون کار تصمیم‌گیری می‌کند.

البته نباید فراموش کرد که در کنار دادرسی دادگاه‌های اداری، طبق بند ۲ اصل ۹۸، دادگاه قانون اساسی در این حوزه همچنان صالح است؛ وقتی قاضی در محل خدمت و خارج از آن برخلاف قانون

71. Niedersachsen

72. Verwaltungsgericht (z.B Verwaltungsgerichts Lüneburg im Land Niedersachsen)

73. Landesverwaltungsgericht

74. Bundesverwaltungsgericht

75. Die Obersten Dienstbehörde

76. Ehrenamtlicher Richter

اساسی و سایر قوانین عادی لاحق رفتار کند، دادگاه قانون اساسی می‌تواند با اکثریت دوسوم اعضا به پیشنهاد مجلس همان ایالت درباره تغییر محل خدمت قاضی متخلف یا بازنشستگی پیش از موعد قاضی تصمیم بگیرد. در مواردی حتی ممکن است قاضی متخلف، بدون حقوق و مزایای بازنشستگی، اخراج شود. به عبارتی ممکن است - از سوی اشخاص حقیقی مطابق اصل ۱۷ قانون اساسی آلمان، از سوی مجمع قضات مطابق ماده ۶۴ قانون قضات و از سوی دادگاه قانون اساسی مطابق اصل ۹۸ قانون اساسی جمهوری فدرال آلمان - علیه قاضی متخلف شکایت انتظامی طرح شود.

۲-۳- تخلفات انضباطی و مجازات آن

مسائل حقوق انضباطی در قانون قضات آلمان و قانون انضباطی ایالتی آمده است. البته باید توجه داشت که در هر ایالتی مواد قانونی به‌طور جداگانه و خاص برای این موضوعات وجود دارد. در بند ۱ ماده ۴۷ قانون کارکنان دولت آمده است: کارمندان زمانی مرتکب تخلف شغلی می‌شوند که عالمًا عامدًا به طریقی به وظایف و مسئولیت‌های خود آسیب برسانند. از مصادیق این‌گونه تخلفات می‌توان از عدم استقلال^{۷۷}، جانب‌داری^{۷۸}، در نظر گرفتن موقعیت و مقام اجتماعی افراد در روند دادرسی^{۷۹} نام برد. طبق ماده ۴۷ قانون کارکنان دولت، مجازات تخلفات شغلی کارمندان دولت توسط قوانین فدرال و ایالتی تعیین می‌شود.

در این رابطه باید دانست که در ماده ۲۵ قانون قضات و اصل ۹۷ قانون اساسی آمده است: «قضات مستقل هستند و تنها تابع قانون و در برابر آن پاسخگو هستند.» پرواضح است، این استقلال در دو ساحت شخصیت و شغل در مقابل دستورات سیاسی و شغلی معنا می‌یابد نه استقلال در برابر موازین حقوقی و قوانین. این مطلب مکرراً در اصول دیگری از قانون اساسی جمهوری فدرال آلمان از جمله اصول ۱، ۲۰ و ۹۸ نیز بیان شده است. بند ۳ اصل ۱: اصول پیش رو حقوقی، قانونی و معتبر هستند که قوای سه‌گانه حکومتی ملزم به اجرای آنها می‌باشند. بند ۳ اصل ۲۰: قوه مقننه تابع مقررات قانون اساسی و قوای مجریه و قضاییه تابع موازین حقوقی و قوانین عادی می‌باشند. بند ۱ اصل ۹۷: قضات مستقل هستند و تنها از قانون تبعیت می‌کنند. بند ۲ اصل ۹۸: «وقتی قاضی در محل خدمت و خارج از آن برخلاف قانون اساسی و سایر قوانین عادی رفتار کند، دادگاه قانون اساسی می‌تواند با اکثریت دوسوم اعضا به پیشنهاد مجلس همان ایالت، محل خدمت قاضی متخلف را تغییر دهد یا پیش از موعد بازنشسته کند. در مواردی حتی ممکن است قاضی متخلف، بدون حقوق و مزایای بازنشستگی، اخراج شود.»

بنا بر ماده ۲-۶۴ قانون فدرال درباره قضات، «قضات دادگاه‌های عالی مشمول مجازات ذیل نمی‌شوند: توبیخ، جزای نقدی و عزل.» جزای نقدی محدود به یک ماه حقوق است و عزل متناسب با محرومیت از حقوق بازنشستگی است.

77. Unabhängig

78. Unparteilich

79. (Gerichts)Verfahren oder Prozess

درخصوص قضات ایالات، بخش دوم قانون فدرال ۹ ژوئیه ۲۰۰۱ مجازات انضباطی را این‌چنین تعیین می‌کند: کسر حقوق (حداکثر تا یک پنجم حقوق ماهانه تا سه سال) تبدیل شغل به شغلی در همان رشته و عزل. میان مجازات و تخلفات صریحا هیچ تناسبی پیش‌بینی نشده است. باوجوداین ماده ۱۳ قانون فدرال درخصوص موضوعات انضباطی تصریح می‌کند که مجازات انضباطی می‌بایست متناسب با شخصیت قاضی و متناسب با شدت تخلف و از دست رفتن اعتمادی باشد که رفتار متخلف به بار آورده است، چه اعتماد همکارانش و چه اعتماد مراجعه‌کنندگان را زایل کرده باشد.

۲-۴- روش‌های تجدیدنظرخواهی برای قضاتی که محکوم شده‌اند

ماده ۱-۶۲ قانون فدرال درباره قضات می‌گوید: دادگاه انتظامی قضات مرجع ابتدایی و نهایی درخصوص تخلفات انضباطی قضات فدرال است. بنا بر ماده ۲-۶۲ قانون فدرال درباره قضات، دادگاه انتظامی قضات فدرال مرجع تجدیدنظر از تصمیمات دادگاه انتظامی ایالات است.

در سال ۲۰۰۲، ۱۰ پرونده در دادگاه انتظامی قضات فدرال طرح شد. همه آنها معطوف به تجدیدنظر در رأی دادگاه انتظامی ایالتی بودند. چهار مورد منتهی به صدور رأی شد: دو مورد رد شد و چهار مورد دیگر تا پایان ۲۰۰۲ منتهی به صدور رأی نشده بود.

بند اول ماده ۳۸ قانون قضات، متضمن متن سوگندنامه قضات^{۸۰} است که پیش از شروع به خدمت الزاماً باید یاد کنند. بخشی از این سوگندنامه را در اینجا می‌آوریم: «سوگند می‌خورم با وفاداری به قانون اساسی و سایر قوانین برای جمهوری فدرال آلمان قضاوت کنم. با وجدان و متعهدانه و بدون در نظر داشتن جایگاه و اعتبار افراد در جامعه قضاوت کنم و تنها در خدمت عدالت و حقیقت باشم.» واضح است که طبق همین ماده قضات می‌بایست بی‌طرف و مستقل در صدور رأی باشند و احترام طرفین دعوا را به یک میزان و بدون در نظر گرفتن مقام و منزلت اجتماعی آنها به‌جا آورند.

بند ۱ ماده ۴۱ قانون قضات، هرگونه مشاوره و راهنمایی خارج از حیطه وظایف راه اعم از رایگان یا غیر رایگان ممنوع کرده است. تنها قضاتی که هم‌زمان استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی هستند می‌توانند با اجازه اداره عالی کارکنان دادگاه‌ها، مشاوره و راهنمایی حقوقی به افراد دهند. این راهنمایی و مشاوره‌ها می‌بایست عمومی و در دایره وظایف قاضی (استاد) باشند و این نگرانی را ایجاد نکند که به اعتبار شغلی ایشان آسیب برساند. چنانچه طرفین دعوا در روند دادرسی بنا بر هر دلیلی از جایگاه و امکانات و شرایط یکسانی برخوردار نباشند و قاضی با رفتار متفاوت سعی در یکسان‌سازی آنها داشته باشد - و در این راستا به فرد موردنظر مشاوره و راهنمایی حقوقی دهد - این کمک و رفتار از سر لطف قاضی می‌تواند به محکومیت انتظامی او منجر شود.

در بند ۱ اصل ۵۲ قانون اساسی ایالت نیدرساکسن^{۸۱} آمده است: «چنانچه یک قاضی در محل خدمت یا خارج از آن مخالف اصول قانون اساسی جمهوری فدرال آلمان و ایالت نیدرساکسن رفتار کند ... [این مخالفت با قانون اساسی] می‌تواند منجر به اخراج، جزای نقدی و یا تغییر محل خدمت

80. Richtereid

81. Niedersächsische Verfassung

وی شود.»

ملاحظه می‌کنیم اگرچه قانون موارد تخلفات انضباطی را تحت قانون خاصی احصاء نکرده اما به‌صورت پراکنده این موارد در قوانین مختلف آورده شده‌اند. در تمامی قوانین، قاضی در کنار سایر کارمندان دولت به یک میزان مسئولیت دارد. تنها تفاوت بین قضات و سایر کارمندان در این است که کارمندان دستورپذیر اما در مقابل قضات دستورناپذیر هستند. ریشه قانونی دستورپذیری یک کارمند در ماده ۳۵ قانون کارکنان دولت این‌چنین آمده است: کارکنان دولت می‌بایست با مافوق خود هم‌فکری کرده و از آنها حمایت کنند، آنها می‌بایست از دستورات کلی آنها پیروی و آنها را اجرا کنند. قضات، برخلاف سایر اصولی که پیش‌تر ذکر شد مانند اصل ۹۷ و ماده ۲۵ قانون، مستقل هستند و تنها از قانون تبعیت می‌کنند.

مجازات انضباطی کارکنان دولت:

- توبیخ کتبی [با درج در پرونده]^{۸۲}
- جزای نقدی^{۸۳}
- کسر حقوق^{۸۴}
- تنزل درجه^{۸۵}
- اخراج^{۸۶}

مجازات کارمندان متخلف بازنشسته:

- کسر حقوق بازنشستگی
  - قطع دائم حقوق بازنشستگی
- از مجازاتی که پیش‌تر ذکر شد، طبق ماده ۶۴ قانون قضات آلمان، ۳ مورد از آنها می‌تواند بر قضات و دادستان‌ها اعمال شود:
- توبیخ
  - جزای نقدی
  - اخراج^{۸۷}

82. Verweis

83. Geldbuße

84. Kürzung der Dienstbezüge

85. Zurückstufung

86. Entfernung aus dem Beamtenverhältnis

87. Disziplinarmaßnahmen:

(1) Durch Disziplinarverfügung kann nur ein Verweis ausgesprochen werden.

(2) Gegen einen Richter bei einem obersten Gerichtshof des Bundes kann nur Verweis, Geldbuße oder Entfernung aus dem Dienst verhängt werden.

ماده ۶۴ اقدامات انضباطی

(۱) مطابق مقررات انضباطی تنها می‌شود از توبیخ کتبی نام برد.

(۲) دادگاه عالی فدرال می‌تواند علیه قاضی تنها حکم به توبیخ کتبی، جریمه نقدی یا اخراج از خدمت را صادر کند.

۲-۵- اصول حاکم بر رفتار قضات

ماده ۴ قانون فدرال که در ۸ سپتامبر ۱۹۶۱ اصلاح شده و مربوط به عدم صلاحیت‌های حرفه‌ای است انجام فعالیت‌هایی را که در حوزه قوه مقننه و مجریه است را برای قضات ممنوع می‌داند اما از این موارد فعالیت اداری مربوط به قوه قضاییه، آموزش عالی، عضویت در هیئت‌های بازرسی و ریاست کمیسیون‌های مصالحه و دیگر نهادهایی که از بخش عمومی مستقل‌اند، مستثنا است.

بخش پنجم از قسمت اول این قانون به تکالیف خاص قضات می‌پردازد. سوگندی که قاضی باید در جلسه علنی یک دادگاه، بنا بر ماده ۳۸ قانون، ادا کند در قالب عبارات زیر به تکالیف قاضی اشاره می‌کند: «سوگند یاد می‌کنم تا با احترام به قانون اساسی جمهوری فدرال آلمان و با احترام به قوانین، وظیفه قضاوت را ایفا کنم، با دانش و با دقت و با وجدان و بدون توجه به مقام و موقعیت شخصی قضاوت کنم و جز در خدمت حقیقت و عدالت نباشم.»

در مواد متعددی از این قانون تعهدات و تکالیفی برای قضات پیش‌بینی شده است: قاضی موظف است به‌گونه‌ای رفتار کند که بر اعتماد و اطمینان بر استقلالش خدشه‌ای وارد نشود. رعایت این مواد قانونی هم در هنگام انجام وظایف حرفه‌ای و هم در زندگی خصوصی لازم است و همچنین عندالاجتضا در فعالیت‌های سیاسی هم باید رعایت شوند. (ماده ۳۹). همچنین قاضی مکلف است تا محرمانگی مذاکرات (در رسیدگی و صدور رأی) و رأی‌گیری هیئت قضات را، حتی پس از پایان دوران قضاوت، رعایت کند (ماده ۴۳). انجام داوری منوط به اجازه مقام بالاتر است (ماده ۴۰). همچنین قاضی از مشاوره حقوقی در کنار فعالیت حرفه‌ایش و ارائه آموزش حقوقی در ازای دستمزد ممنوع است (ماده ۴۱). احکام قانونی حاکم بر کارمندان دولت فدرال بر قضات فدرال هم حاکم است مگر در مواردی که قانون حکم دیگری مقرر کرده باشد یا قانون خاصی وجود داشته باشد (ماده ۴۶ قانون فدرال). قضات باید در پرونده‌هایی که خودشان یا یکی از نزدیکان‌شان منفعتی دارند اعلام عدم‌صلاحیت (رد دادرسی) کنند (ماده ۵۹ قانون فدرال اصلاحی ۱۴ ژوئیه ۱۹۵۳ درباره کارمندان دولت).

قضات با رعایت شرایطی می‌توانند فعالیت‌های جانبی انجام دهند (مواد ۶۵ و ۶۶) مواد مربوط به قضات فدرال به‌وسیله آیین‌نامه اصلاحی ۱۵ اکتبر ۱۹۶۵، درخصوص فعالیت‌های جانبی قضات فدرال، تکمیل شده است. به‌طورکلی همه فعالیت‌های جانبی منوط به اجازه مقام مافوق است. علاوه بر اینکه فعالیت‌ها نباید مضر و مخل به فعالیت‌های اصلی باشند، همچنین فعالیت جانبی نیز نباید خطر لطمه به اطمینان از استقلال و بی‌طرفی قاضی را به همراه داشته باشد.

اگر فعالیت‌های جانبی قاضی کارهای بخش عمومی^{۸۸} یا کاری در حوزه امور قضایی باشد باید به‌موجب ماده ۴ قانون قضات پیش‌بینی شده باشد. اگر فعالیت جانبی کاری در بخش خصوصی باشد قاضی نمی‌تواند دستمزد بیشتر از یک‌صد یورو دریافت کند. ماده ۷۰ قاضی را از دریافت پول یا هدیه برای انجام وظایفش ممنوع می‌کند.

88. Fonction publique.

نتیجه

در کشورهای موضوع مطالعه، در مقایسه با قانون نظارت بر رفتار قضات در ایران، روش‌ها و آیین‌های دشواری برای عزل و برکناری قضات در نظر گرفته‌اند و مقامات و نهادهای سیاسی مهمی مانند مجلسین باید در این خصوص تصمیم بگیرند.

نهادهای تصمیم‌گیر درباره قضات، مانند شورای عالی قضایی هر کشور، همه ساله با همکاری شرکای کلیدی دستگاه قضایی مانند کانون‌های وکلای دادگستری، انجمن قضات عالی و وزیر دادگستری برای بهبود رفتارهای قضایی همکاری و همدستی می‌کنند. نهادهای کمکی دستگاه قضایی در این کشورها به‌عنوان نهادهایی که ارتباطی نزدیک با دستگاه قضایی دارند و مشکلات و نارسایی‌های آن را از مقام و موضع متفاوتی نظاره می‌کنند و به همین دلیل، گاه بهتر از مدیران قوه قضاییه می‌توانند برخی مشکلات و علل و راه‌حل‌های رفع آن را ببینند. قوه قضاییه کارآمد باید ظرفیت و توانایی شنیدن و دریافت این نظرات را بالا ببرد و از توانایی بخش‌های پیرامونی قوه قضاییه در اداره و برنامه‌ریزی قوه قضاییه استفاده کند و بدین‌منظور ساختارهایی را طراحی کند. درحالی‌که فاصله میان مدیران و نهادهای پیرامونی آن مانند کانون‌های وکلا بیشتر می‌شود.

اطلاع‌رسانی از عملکرد نهادهای که به تخلفات انضباطی قضات رسیدگی می‌کند و ارائه اطلاعات شفاف و دوره‌ای، یکی دیگر از نقاط قوت کشورهای موضوع مطالعه است. این کشورها اغلب تعداد و انواع شکایات از قضات و علل آن را در پایگاه‌های اطلاع‌رسانی خود درج می‌کنند که در دسترس همگان است. همچنین روش‌ها و سامانه‌های سهل و ساده‌ای برای اعلام شکایت از قضات در پایگاه‌های اطلاع‌رسانی‌شان طراحی کرده‌اند که با تکمیل برخط (آنلاین) یک فرم می‌توان شکایت را نزد دادگاه عالی انتظامی قضات طرح کرد.

در کشورهای موضوع مطالعه مجموعه‌ای با عنوان کد اخلاقی قضات وجود دارد. در این مجموعه‌ها اصولی تعریف و تبیین شده که قضات می‌بایست در کار قضاوت به آنها پایبند باشند. به نظر می‌رسد یکی از کاستی‌های نظام مسئولیت قضات در ایران و قانون نظارت بر رفتار قضات فقدان چنین اصولی است. در مجموعه کد اخلاقی قضات در این کشورها اصولی مانند بی‌طرفی، سلامت (کمال)، سخت‌کوشی، استقلال، رعایت مساوات و ... تصریح و تعریف شده است و در دادگاه‌های انتظامی کشورهای موضوع مطالعه، آرایه‌ی درباره هر یک از آنها صادر شده و به فراخور معیارهایی برای ارزیابی هر یک از این اصول داده شده است. درحالی‌که در قانون نظارت بر رفتار قضات چنین اصول و توجه جامعی دیده نمی‌شود. اگرچه به‌نظر می‌رسد می‌توان بخشی از آموزه‌ها را از قانون نظارت بر رفتار قضات و الزامات فقهی مربوط به باب قضا و دیگر منابع سنتی آموزش حقوق و کارآموزی قضاوت در ایران استنباط و استخراج کرد.

یکی از کارهای پیش‌روی نظام مسئولیت انضباطی قضات در ایران تکمیل این نارسایی و توجه به این رویکرد نظام‌های موضوع مطالعه است. تصریح به این اصول و تعریف و تبیین آنها در کدهای اخلاقی و قوانین مربوط، احترام به این اصول و موازین را در میان قضات راسخ‌تر می‌کند و

همانند اصول راهنما، پیش‌رویشان قرار می‌دهد. هرچند، در مجموع، این اصول به‌صورت غیررسمی مورد توجه قضات ایرانی است و در مراحل مختلف آموزش حقوقی و قضایی به ایشان منتقل می‌شود اما درج آنها در کدهای اخلاقی و در قوانین حاکم بر رفتار قضات، جایگاه و احترام به آنها را بالاتر می‌برد و قضات را با تکلیف قانونی و اخلاقی روشنی مواجه می‌کند تا در موضوعی بازخواست شوند که از پیش درباره آن احکام قانونی تصویب شده است. به‌علاوه انتشار این اصول، که در زمره قوانین ملی هستند، منجر به اطلاع‌رسانی و آگاهی عموم مردم از تکالیف و وظایف قضات می‌شود تا خود به ناظرانی بر رفتار قضات تبدیل شوند و احترام به این اصول را مطالبه کنند.

یکی دیگر از مفاهیمی که نقش مؤثری در نظارت بر رفتار قضات ایفا می‌کند مفهوم «تضاد منافع» است. نمونه‌ها و مصادیقی از این مفهوم مانند «رد دادرس» در آیین دادرسی ایران هم آمده اما این مفهوم اخیر در برابر مفهوم تضاد منافع همچون یک مصداق و جزئی از آن است؛ درحالی‌که تضاد منافع مفهومی جامع برای نظارت بر رفتار قضات و کارمندان دولت است. این مفهوم امکان بیشتری برای اجتناب قضات از مواضع التهم فراهم می‌کند تا در سلامت بیشتر و خطرات کمتری کار کنند و شرایط امکان قضاوت عادلانه‌تری را فراهم می‌کند؛ بنابراین این مفهوم می‌تواند یکی از مواردی باشد که درج آن در قانون نظارت بر رفتار قضات بر توسعه و کارآمدی نظام نظارت انضباطی بر قضات بیانجامد.

وضعیت مالی و اعلام فهرست دارایی قضات و بستگان درجه اول ایشان یکی دیگر از حوزه‌هایی است که مقررات حاکم بر رفتار قضات در ایران در مقایسه با کشورهای موضوع مطالعه نیازمند بازبینی و اصلاح است. هرچند بند ۷ ماده ۳ قانون رسیدگی به دارایی مقامات، مسئولان و کارگزاران جمهوری اسلامی ایران، مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام، «دادستان کل کشور، رئیس دیوان عالی کشور و رئیس دیوان عدالت اداری و رؤسای کل دادگستری استان‌ها و معاونان همه آنها و سایر دارندگان پایه قضائی» را مشمول حکم این قانون قرار داده اما هنوز باید منتظر آیین‌نامه اجرایی و مقررات دقیق‌تری برای پایش کارآمدی این قانون در نظام حقوقی ایران به‌ویژه باتوجه به ماده ۵ آن بود. کشورهای موضوع تحقیق در این زمینه مقرراتی وضع کرده و تمهیداتی اندیشیده‌اند که می‌تواند برای نظام قضایی ایران در گام‌های بعدی مفید باشد.

در نظامنامه رفتاری کارمندان دفاتر دادگاه‌ها، در کشورهای موضوع مطالعه حاضر، تصریح شده که ایشان باید همانند قضات در حفظ استقلال قوه قضاییه و نمایش آن به عموم کوشا باشند و اجازه ندهند که روابط و مناسبات فامیلی، سیاسی و ... بر رفتار رسمی و اداری آنها تأثیر گذارد. توجه به این قوانین جای خالی آن را در میان مقررات حاکم بر رفتار کارمندان دفاتر دادگاه‌ها در ایران آشکار می‌کند.

کارمندان دادگاه‌ها یکی از ارکان نظام قضایی هستند که کارآمدی، سلامت و روابط آنها با ارباب‌رجوع بر اعتبار دستگاه قضایی و بر تصمیم دادگاه تأثیر می‌گذارد؛ بنابراین این موضوع یکی از عناوین مورد توجه نظام مسئولیت انضباطی کارمندان دستگاه قضایی است. در کشورهای مورد مطالعه برای کارمندان قوه قضاییه مقرراتی، علاوه بر مقررات حاکم بر کارمندان دولت، وضع کرده‌اند. به دلیل

رابطه تنگاتنگ اعمال و رفتار ایشان با تصمیم دادگاه، مقررات آنان را تابع اصول و موازین خاصی قرار داده و مقررات خاصی برای ایشان در کیفیت انجام وظایفشان وضع کرده‌اند. به همین دلیل نیاز است مقررات حاکم بر کارمندان دفتری دادگاه بازنگری و اصلاح شود چراکه یکی از چالش‌ها مهم دستگاه قضایی نظارت بر دفاتر دادگاه‌ها و کارآمدی و سلامت آنها است.

کارمندان دفتری دادگاه در خصوص ابهام و تردید درباره قانون حاکم بر رفتارشان و اینکه در هر موضوعی، مشمول چه مقرراتی هستند - مقررات عام حاکم بر کارمندان دولت یا مقررات خاص حاکم بر کارمندان دفاتر دادگاه‌ها - مشاوره‌های حقوقی تخصصی دریافت می‌کنند تا تکلیف قانونی خود را در موقعیت‌های مختلف به‌درستی بشناسند. فراهم کردن چنین امکانی برای کارمندان و قضات می‌تواند از بسیاری آسیب‌ها و تخلفات پیشگیری کند.

در کشورهای مورد مطالعه، با وقوع حوادثی که نشانه دگرگونی‌هایی در رفتار و اخلاق قضات بود کارگروه‌هایی برای مطالعه این پدیده‌ها تشکیل شد تا ضمن شناسایی ماهیت آنها، واکنش‌های درخوری به این حوادث نشان داده شود. یکی از این واکنش‌ها که در نتایج گزارش‌ها آمده بود، توصیه دستگاه قضایی به تهیه منشورهای رفتار و اخلاق قضایی بود. با وقوع این حوادث این کشورها مقررات حاکم بر رفتار و اخلاق قضایی را دگرگون کردند و حتی در متن سوگندنامه قضات تغییراتی دادند تا الفاظ جامع‌تر و متناسب با نیازهای امروز در آن گنجانده شود. تحولات اخلاقی جامعه، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران قضایی را به این سمت سوق داد تا این تغییرات را با وضع مقرراتی هدایت کنند.

گسترش دامنه فعالیت‌های دستگاه قضایی و اهمیت روز افزون تصمیمات آن در زندگی مردم، این نهاد را در معرض صدمات و آسیب‌های تازه‌ای قرار داده است. مقابله با این آسیب‌ها نیاز به نهادها و ابزارهای نظارتی جدید و کارآمدی را بیش‌ازپیش آشکار می‌کند. اهمیت توجه به این ابزارها و نهادهای نظارتی و تحول و به‌روزرسانی هماهنگ آنها با نیازهای جامعه، به دلیل نقش و کارکرد دستگاه قضایی در نظام اجتماعی ضروری است. دستگاه قضایی به‌عنوان یکی از ارکان مهم زندگی اجتماعی چنانچه از مشروعیت و اعتماد کافی در میان شهروندان برخوردار نباشد و هر روز اعتماد عمومی به آن کم‌رنگ‌تر شود، حیات اجتماعی در معرض خطر قرار خواهد گرفت؛ بنابراین توجه به مسئولیت انضباطی قضات در چنین شرایطی و تلاش برای داد و ستد میان تجربیات کشورهای مختلف با تحولات نظام قضایی ایران راه را بر تقویت نهادها و ابزارهای نظارتی باز می‌کند.

علی‌رغم این که در سال‌های اخیر مقررات حاکم بر مسئولیت انضباطی قضات در ایران تحولاتی پیدا کرده و وضع این قانون نوعی واکنش به این تغییر و تحولات بوده، اما فاصله میان وضع موجود و مطلوب همچنان فراخ است و خلأهای قانونی بسیاری از جمله در مواردی وجود دارد که بالاتر از آن یاد شد. برای کاستن از تخلفات انضباطی که در دستگاه قضایی انجام می‌شود می‌بایست این تهیگاه‌های قانونی را رفع کرد.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- جهانبگلو، امیرحسین. «قضا و دادرسی در زمان مغول». *مجله کانون وکلا* ۴۰(۱۳۳۲): ۷۴-۸۵.
- حجتی کرمانی، علی. *سیر قضاوت در ادوار مختلف تاریخ*. چاپ دوم. تهران: انتشارات آوند دانش، ۱۳۷۹.
- خواجه نظام‌الملک. *سیاست‌نامه*. با تصحیح مجدد و تعلیقات و مقدمه به کوشش مرتضی مدرس. تهران، زوار، ۲۵۳۷.
- دشتی، محمد. *نهج‌البلاغه*. قم: مشهور، ۱۳۸۰.
- راوندی، مرتضی. *سیر قانون و دادگستری در ایران*. تهران: نشر چشمه، ۱۳۶۸.
- ساکت، محمدحسین. *نهاد دادرسی در اسلام*. مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۶۵.
- سلطانی، سید ناصر. مترجم. *گزارش کمیسیون تأمل در اخلاق قضایی در فرانسه*. تهران: پژوهشگاه قوه قضائیه، ۱۳۹۵.
- طهماسبی، جواد. «فرایند نظارت انتظامی بر رفتار قضات». *مجله حقوقی دادگستری* ۷۶(۱۳۹۰): ۲۰۹-۲۲۹.
- محیط طباطبایی، محمد. «دادگستری در ایران از صدر اسلام تا آغاز مشروطیت». *مجله کانون وکلا* ۱۱۹(۱۳۵۱): ۷۵-۱۱۵.
- انصاریان، حسین، مترجم. *نهج‌البلاغه*. چاپ چهارم. تهران: انتشارات پیام آزادی، ۱۳۷۹.

ب) منابع خارجی (آلمانی و فرانسه)

- Recueil Des Obligations Déontologiques Des Magistrats, 2010.
- Le Régime Disciplinaire Des Magistrats Du Siège, Les Documents De Travail Du Sénat, Série Législation Comparée, N Lc 131, Janvier 2004.
- Loi Organique N 2010-830 Du 22 Juillet 2010 Relative A L'application De L'article 65 De La Constitution
- Ordonnance N 58-1270 Du 22 Décembre 1958 Portant Loi Organique Relative Au Statut De La Magistrature
- GG *Grundgesetz* Für Die Bundesrepublik Deutschland
- DRiG *Deutsche Richtergesetz*
- BBG *Bundesbeamtengesetz*
- BDG *Bundesdisziplinalgesetz*
- VwGo *Verwaltungsgerichtsordnung*
- NdsiZG *Niedersächsisches Disziplinalgesetz*
- Nds Verf *Niedersächsische Verfassung*
- Die richterliche Unabhängigkeit und ihre Schranken, Vizepräsident des BVerfG Professor Dr. Hans-Jürgen Papier, Karlsruhe, 2001.
- Sénat, Le Régime Disciplinaire des Magistrats du Siège, Les Documents De Travail Du Sénat, 2004.
- Thesenpapier der Schleswiger Ethikrunde, 2001.

Thesenpapier der Schleswiger Ethikrunde, 2007.

“conseil-superieur-magistrature.fr/historique”, 21 novembre 2021, <http://www.conseil-superieur-magistrature.fr/historique>

“senat”, 21 novembre 2021, <http://www.senat.fr/rap/108-635/108-6355.html>

“rechtsstaatsreport”, 21 novembre 2021, <http://rechtsstaatsreport.de/disziplinarrecht-richter/>

“drb”, 21 novembre 2021, <http://www.drb.de/positionen/richterliche-ethik.html?L=0>

“bundestag”, 21 novembre 2021, <https://www.bundestag.de/>

“drb”, 21 novembre 2021, <http://www.drb.de/>